

Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce

Projekt: Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Nauk Ekonomicznych
i Zarządzania

AACSB
ACCREDITED

WARSZAWSKI
INSTYTUT
BANKOWOŚCI

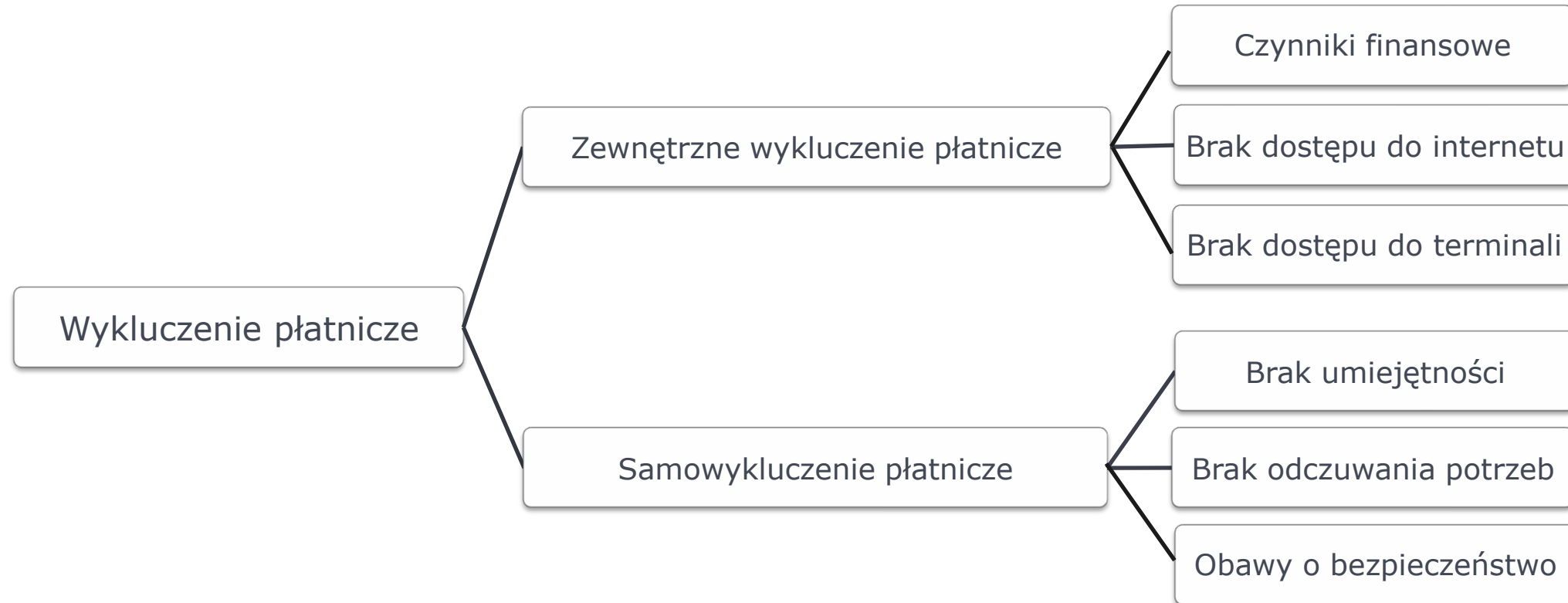
Dr Agnieszka Huterska

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Fundacja Warszawski Instytut Bankowości

Forum Usług Płatniczych, Warszawa, 16 października 2018

Rodzaje i czynniki wykluczenia płatniczego

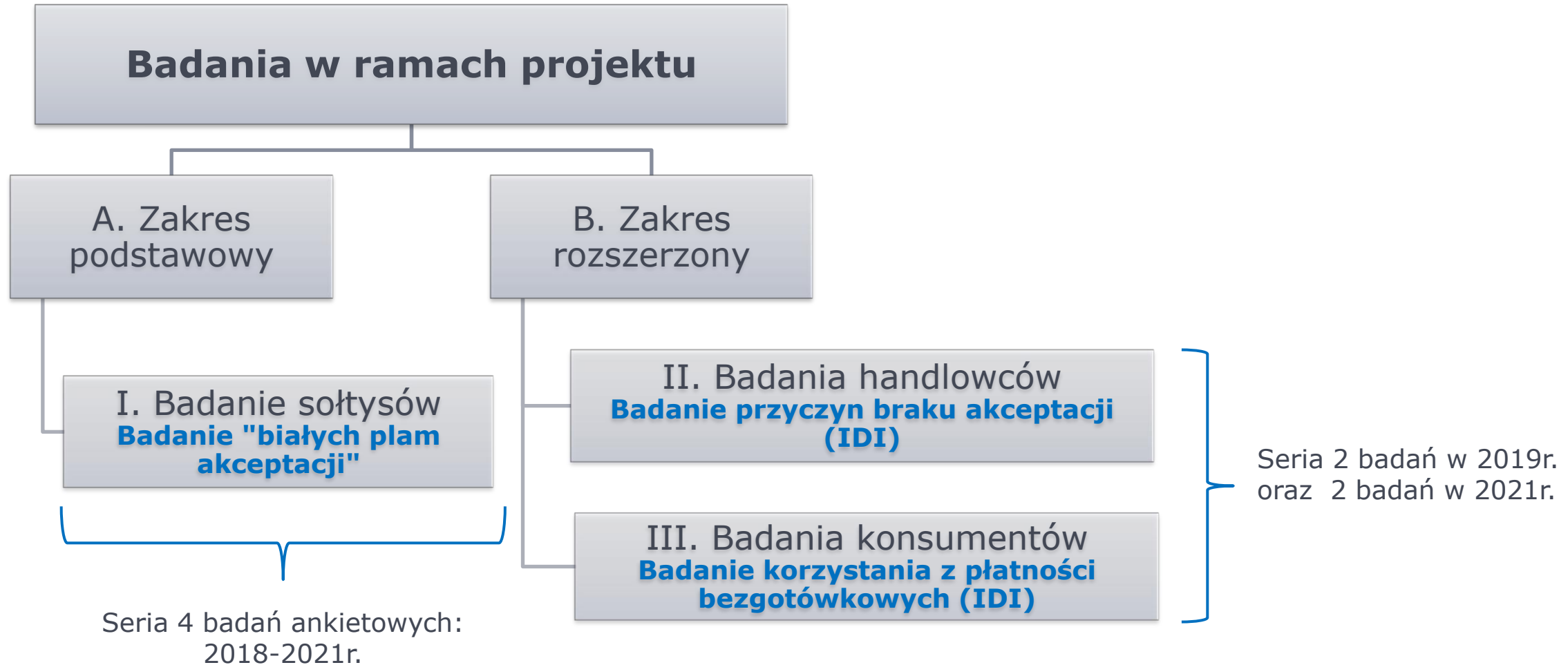

Źródło: Opracowanie własne

Cele badania

1. **Oszacowanie zasięgu „białych plam” w akceptacji płatności bezgotówkowych w Polsce,** czyli liczby i rozmieszczenia miejscowości, w których infrastruktura handlowo-usługowa istnieje, ale nie ma dostępnego ani jednego terminala EFT-POS.
2. **Zbadanie przyczyn braku akceptowania płatności bezgotówkowych** przez lokalne punkty handlowe w niewielkich miejscowościach, z uwzględnieniem stanu wiedzy mikroprzedsiębiorców.
3. **Poznanie powodów wykluczenia i samowykluczenia płatniczego** przez mieszkańców niewielkich miejscowości w Polsce, ze szczególnym naciskiem na zagadnienia edukacyjne.

Planowane zakresy badań

A. Podstawowy zakres badań

Główny cel - zebranie źródłowych danych statystycznych pozwalających na oszacowanie zakresu i rozkładu terytorialnego białych plam w akceptacji kart na poziomie poszczególnych miejscowości.

I. Badanie ankietowe sołtysów prowadzone w celu zebrania danych o sołectwach w zakresie:

- a. liczby **punktów handlowych** działających na terenie danej miejscowości,
- b. informacji o posiadaniu lub braku posiadania **terminali EFT-POS** przez te punkty,
- c. liczby **bankomatów** działających w danej miejscowości,
- d. **odległości** w kilometrach od najbliższego **bankomatu**,
- e. **odległości** w kilometrach od najbliższego **punktu handlowego z terminalem**.

I. Badanie ankietowe sołtysów

- W ramach podstawowego zakresu badań

Metoda badawcza 1: badanie ankietowe sołtysów.

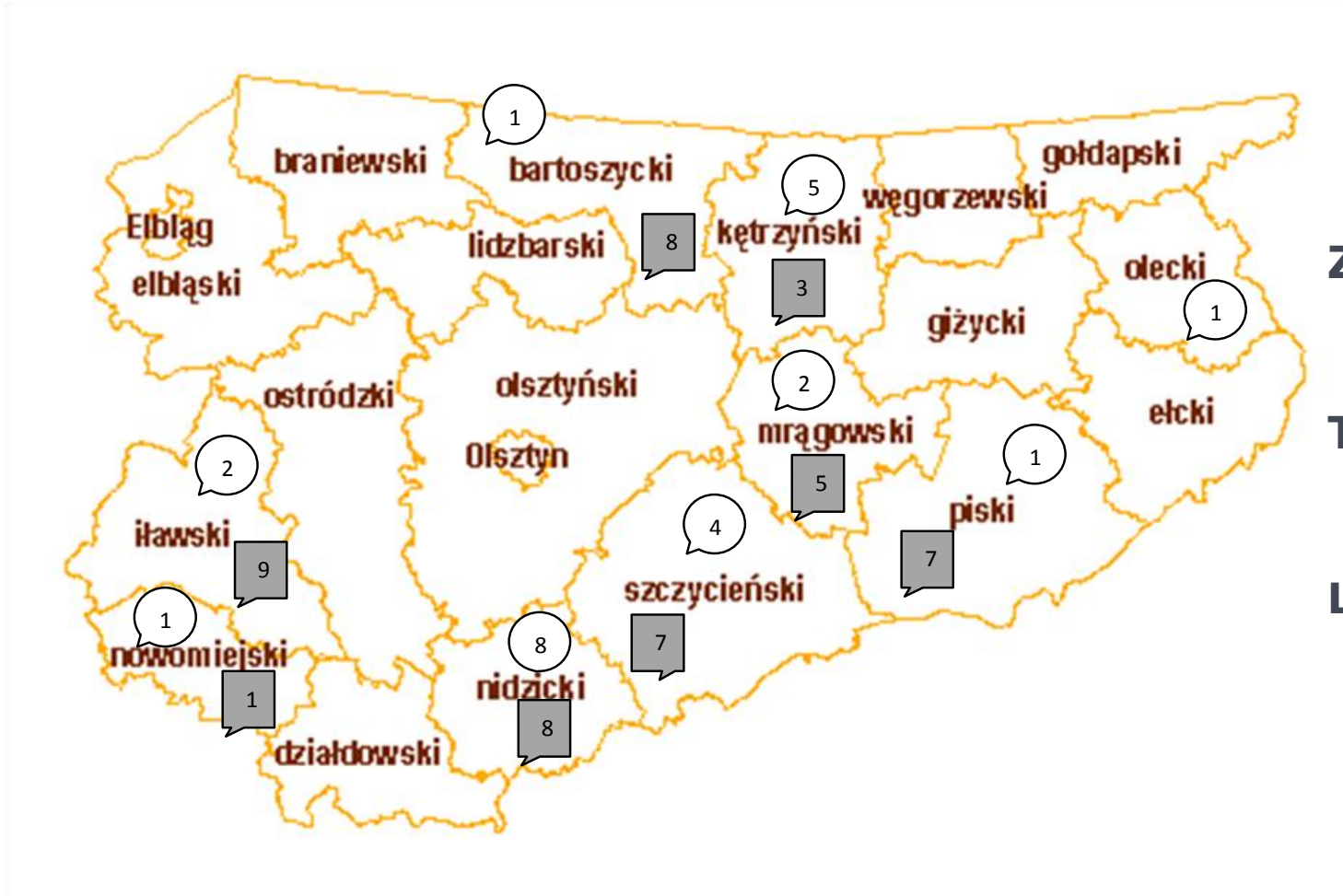
Zaproszenia do udziału w badaniu rozesłane zostaną pocztą elektroniczną za pośrednictwem wspierającej badanie „Gazety Sołeckiej”.

Badaną populację stanowi około 40 000 osób sprawujących funkcję sołtysa, przy czym przewidywana próba powinna obejmować co najmniej $n=600$ respondentów, umożliwiając zastosowanie metod statystycznych i ekonometrycznych do szacowania i ekstrapolacji zasięgu białych plam w skali ogólnopolskiej.

Metoda badawcza 2: badanie ankietowe sołtysów.

Dodatkowo, kwestionariusz ankiety w wersji papierowej zostanie przekazany za pośrednictwem WIB sołtysom z gmin, które są współpracują z WIB w ramach umów partnerskich.

Wyniki badania pilotażowego

Zasięg badania:

województwo warmińsko-mazurskie

Termin badania:

październik 2018 r.

Liczba uzyskanych odpowiedzi:

115

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania pilotażowego „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”

Wyniki badania pilotażowego 1/5

Udział miejscowości, w których mieszkańcy **nie mają możliwości dokonania płatności bezgotówkowych: 63%**

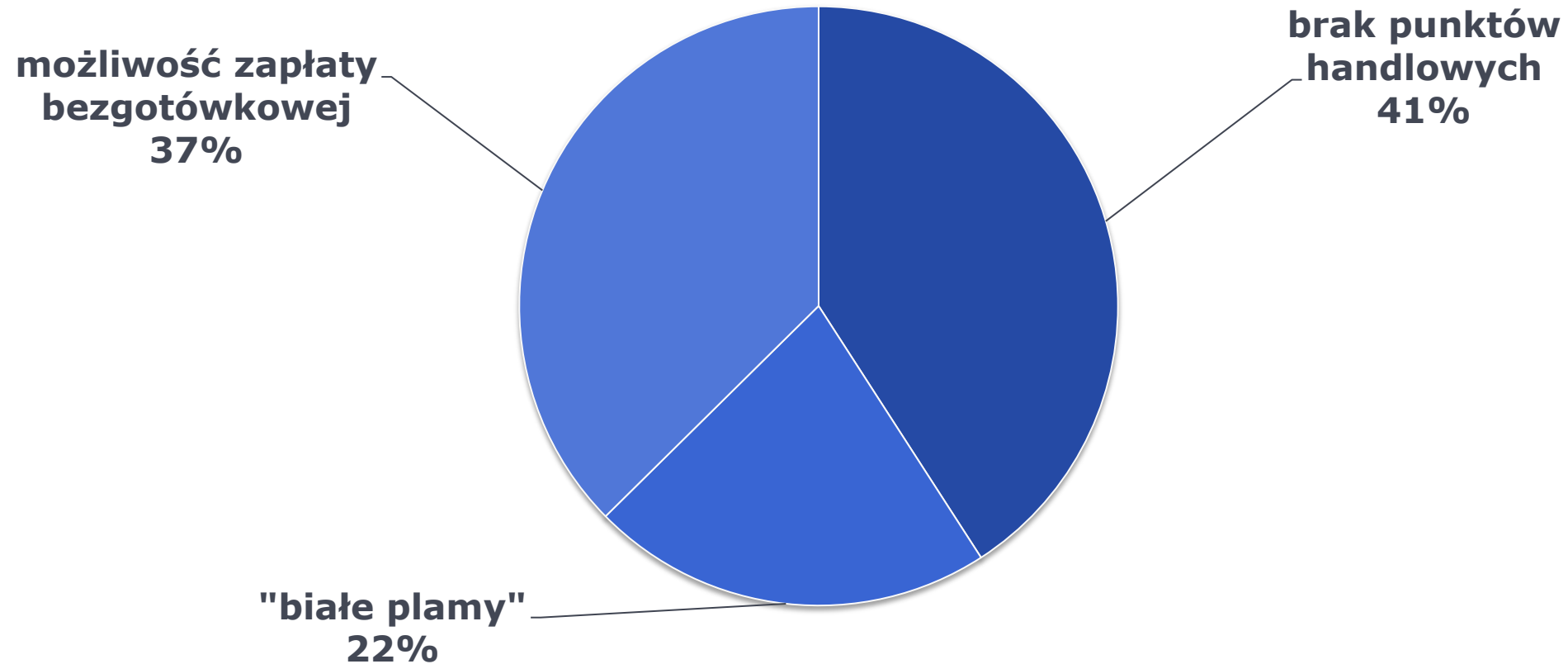
w tym:

- Udział miejscowości, w których **nie ma punktów handlowo-usługowych: 41%**
- Udział miejscowości, w których są punkty handlowo-usługowe, ale w żadnym z nich **nie można zapłacić bezgotówkowo: 22%**

Wyniki badania pilotażowego 2/5

Udział miejscowości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania pilotażowego „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”

Wyniki badania pilotażowego 3/5

Odległości w kilometrach do najbliższego bankomatu, stacji paliw, supermarketu

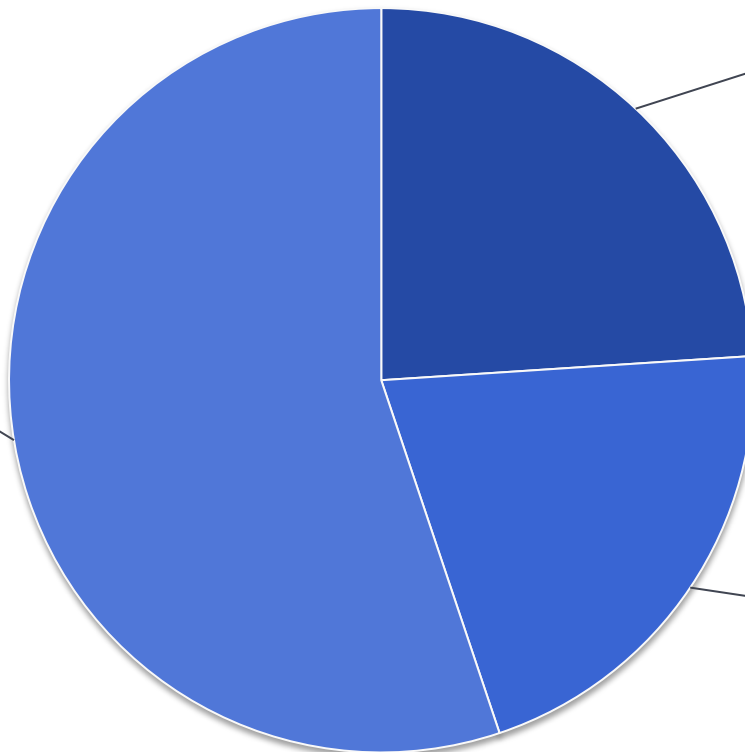
	bankomat	stacja paliw	supermarket
mediana	9	8	8
średnia	9,4	8,6	8,7
minimum	0,5	0,5	0,5
maksimum	19,0	18,0	18,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania pilotażowego „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”

Wyniki badania pilotażowego 4/5

Łączna liczba ludności
w miejscowościach, gdzie:

**można zapłacić
bezgotówkowo
55%**

**nie ma punktu
handlowo
usługowego
24%**

**Jest, ale nie
można zapłacić
bezgotówkowo
21%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania pilotażowego „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”

Wyniki badania pilotażowego 5/5

	Brak punktu handlowo - usługowego	Białe plamy	Można zapłacić bezgotówkowo	Wszystkie miejscowości
łączna liczba ludności	8 660	7 548	19 929	36 137
mediana	120	180	400	200
średnia	180	302	475	314
max	800	1 000	1 600	1 600
min	19	90	60	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania pilotażowego „Lokalne uwarunkowania akceptacji i stosowania płatności bezgotówkowych w Polsce Białe plamy w akceptacji kart płatniczych a wykluczenie finansowe”

Wnioski z badania pilotażowego 1/3

1. Badanie pilotażowe potwierdza występowanie wsi w województwie warmińsko-mazurskim będących białymi plamami płatniczymi. Jednocześnie ujawnił się problem miejscowości pozbawionych infrastruktury handlowo-usługowej i zarazem pozbawionych możliwości płatności bezgotówkowych. Należy mieć to na uwadze przy następnych etapach badań. W ponad 60% z badanych miejscowości nie można zapłacić bezgotówkowo - 45% ludności objętej badaniem.

Co piąty mieszkaniec z przebadanej próby wsi ma w swojej miejscowości infrastrukturę handlowo-usługową, ale nie może płacić bezgotówkowo.

2. Kolejnym zagadnieniem są wsie posiadające punkty handlowo-usługowe, jednak terminale płatnicze są tylko w wybranych punktach.

Wnioski z badania pilotażowego 2/3

- Średnia odległość od najbliższego bankomatu czy dużego punktu handlowego umożliwiającego płatność bezgotówkową w badanych miejscowościach to 8-9 km, co stanowi istotne ograniczenie możliwości płatności bezgotówkowych.

Wyniki badania pilotażowego wskazują, że udział wsi o małym oddaleniu od infrastruktury płatności bezgotówkowych w próbie badawczej jest nieznaczny.

Minimalna odległość 0,5 potwierdza konieczność właściwej klasyfikacji typu badanej wsi, gdyż na wyniki badań wpływają wsie graniczące z większą miejscowością, które nie posiadają własnej infrastruktury handlowo-usługowej i/lub płatniczej, ale mogą z takiej korzystać w sąsiedniej miejscowości.

Wnioski z badania pilotażowego 3/3

4. „Białe plamy” płatnicze w badanej grupie to przeważnie wsie o średniej liczbie ludności. Wystarczająco duże, żeby miały punkty handlowo-usługowe, ale prawdopodobnie zbyt małe, by ilość klientów i transakcji zachęcała do inwestowania w terminale płatnicze.

Istotne jest zatem przeprowadzenie pogłębionych badań dotyczących przyczyn braku terminali w punktach handlowych/usługowych (Badanie II)

Odrębnym zagadnieniem jest powszechność posiadania i korzystanie z kart płatniczych (i aplikacji do płatności mobilnych w smart fonach) przez mieszkańców wsi stanowiących białe plamy płatnicze (Badanie III).

Harmonogram realizacji projektu

A. Podstawowy zakres projektu:

I tura (I. Badanie sołtysów)

czwarty kwartał 2018 r.

II tura (I. Badanie sołtysów)

trzeci kwartał 2019 r.

III tura (I. Badanie sołtysów)

trzeci kwartał 2020 r.

IV tura (I. Badanie sołtysów)

trzeci kwartał 2021 r.

B. Rozszerzony zakres projektu

- I tura (II. Badanie przedsiębiorców)

kwiecień – maj 2019 r.

- II tura (II. Badanie przedsiębiorców)

kwiecień – maj 2021 r.

- I tura (III. Badanie konsumentów)

kwiecień – maj 2019 r.

- II tura (III. Badanie konsumentów)

kwiecień – maj 2021 r.

Dobór miejscowości do badania – zakres rozszerzony

Badania II. i III. będą realizowane w wytypowanych gminach, zróżnicowanych regionalnie.

W każdym z 7 makroregionów (NUTS 1) zostanie wybrana jedna gmina o typowym charakterze wiejskim.

Zakłada się, że w każdej z gmin zostaną wytypowane po trzy sołectwa.

Dobór sołectw do próby nastąpi w oparciu o wyniki ankiet sołtysów, identyfikujących „białe plamy” w akceptacji płatności bezgotówkowych.

W ramach badania II. przeprowadzone będzie badanie pełnej populacji handlowców.

W ramach badania III. zostanie zastosowana metoda random walking – wywiad będzie przeprowadzony w wylosowanych dla danej miejscowości gospodarstwach domowych.

Do realizacji badań II. i III. zostanie wybrana wyspecjalizowana agencja realizująca badania w terenie.

II. Badanie przedsiębiorców prowadzących punkty handlowe w niewielkich miejscowościach

Cele:

- a. poznanie przyczyn akceptowania lub nie płatności bezgotówkowych (popyt/sieć konsumentów);
- b. zbadanie stanu wiedzy na temat procesu akceptacji płatności bezgotówkowych oraz oferty agentów rozliczeniowych;
- c. identyfikacja potencjalnych bodźców zachęcających do akceptacji płatności.

Metoda badawcza: Indywidualny wywiad pogłębiony (IDI, ang. In-depth Interview) - zrealizowany z przedsiębiorcami prowadzącymi punkty handlowe w wytypowanych do badania gminach i w ich sołectwach.

Planowane jest przeprowadzenie wywiadów z wszystkimi przedsiębiorcami w wybranych do badania sołectwach (zakłada się od 1 do 5 przedsiębiorców w sołectwie, założono średnią liczbę na poziomie 2).

III. Badanie konsumentów zamieszkałych w niewielkich miejscowościach

Cele:

- a. poznanie przyczyn braku korzystania z obrotu bezgotówkowego;
- b. zbadanie sposobu zarządzania budżetem domowym;
- c. poznanie stanu wiedzy w zakresie płatności;
- d. zbadanie percepcji dostępności akceptacji płatności bezgotówkowych oraz odległości od infrastruktury płatniczej/bankowej (postrzeganie odległości i użyteczności sieci terminali oraz bankomatów).

Metoda badawcza: Indywidualny Wywiad Pogłębiony (IDI, ang. *In-depth Interview*) mieszkańców wybranych sołectw, przewidywane $n=10$ dla sołectwa.

Rozszerzony zakres badania

Kolejne badania, które umożliwią poznanie przyczyn wykluczenia płatniczego konsumentów z małych miejscowości oraz braku terminalizacji znajdujących się w tych miejscowościach placówek handlowych, mogą zostać uruchomione po uzyskaniu środkówniezbędnych do przeprowadzenia pogłębionych wywiadów indywidualnych (tzw. IDI) wśród handlowców i konsumentów.

**UNIwersytet
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU**
Wydział Nauk Ekonomicznych
i Zarządzania